

Tillsammans mot en bra vardag

Manual för beslutsfattare som
utvecklar barn- och familjetjänster

Var med i förändringen!

Bekanta dig med LAPE-akademin: <https://stm.fi/sv/lapeakademin>

Publikationen har utarbetats inom Programmet för utveckling av barn- och familjetjänster utifrån resultat uppnådda i programmet 2015–2018.
Arbetet fortsätter!

LÄS MER:

<https://stm.fi/sv/lape-sv> | <https://minedu.fi/sv/lape-sv>

Varför behöver tjänsterna för barn och familjer **utvecklas**?

Tjänsterna för barn och familjer är utspridda över många sektorer och verksamhetsställen. De leds i huvudsak av organisationer och anslagen är uppdelade på olika sektorer. Kunduppgifterna kan vara utspridda i olika dokument och register.

I denna djungel får barnet, den unga eller familjen inte alltid den hjälp och det stöd som behövs – åtminstone inte lätt och snabbt. Följden har varit en växande ojämlikhet inom barns och ungas välbefinnande, allt svårare mentala problem, ett ökat behov av barnskydd och allt fler vårdnadstvister. Förutom illamåendet ökar också kostnaderna för tjänsterna och orken hos yrkesfolket i branschen sätts på prov.

BEMÖTANDE

DELAKTIGHET

FÖRTROENDE

Varje barn och ung behöver trygga och engagerade vuxna i sin närhet.

Vad ska ändras?

Barn, unga och familjer måste få lämpligt stöd vid rätt tidpunkt. Ju tidigare en familj får hjälp, desto mer genomslag har hjälpen och desto lättare är det att lösa problemen. På detta sätt kan vi stävja kostnadsökningen och minska behovet av barnskydd och barnpsykiatri samt förekomsten av svåra vårdnadstvister.

Det måste finnas begriplig information till hands om tjänsterna och stödet måste erbjudas där barnen och familjerna finns: hemma, i skolan, inom småbarnspedagogiken och vänkretsen.

Bildnings-, social- och hälsosektorn ska samverka för barnets och hela familjens välbefinnande och även organisationers och församlingens tjänster ska inkluderas i helheten. Detta förutsätter att tjänsterna samordnas och leds på ett nytt sätt, alltså en barn- och ungdomsorienterad verksamhetskultur. Med den nya tankemodellen och styrningen kan vi få ut mycket mer av det nuvarande utbudet av tjänster och stöd för barn, unga och familjer. För att backa upp detta behövs också kompetensutveckling bland alla yrkesutbildade personer som arbetar med barn, unga och familjer.

För genomslagskraftiga tjänster och stöd står barnet och familjen i fokus – inte förvaltningskommunerna.

En ny verksamhetskultur som bygger på kunskap och barnens rättigheter

Den nya barn- och ungdomsorienterade verksamhetskulturen kräver en gemensam värdegrund. Värdegrunden ingår i FN:s konvention om barnets rättigheter som är förpliktande för alla offentliga aktörer. Det är viktigt att alla yrkespersoner lär känna kärnbudskapet i den.

Vid beredningen av beslut måste organisationer och sektorer identifiera beslutens konsekvenser för barn. Det finns otaliga verktyg för detta, bl.a. modellen för en barnvänlig kommun och ett barnvänligt

landskap, modellen för bedömning av konsekvenser för barn och barnbudgetering. I alla dessa är det väsentligt att barnen, de unga och familjerna själv deltar i utvecklingen av tjänsterna.

Tjänsterna för barn och familjer – eller snarare deras välfärd – ska ledas nätverksbaserat som en helhet. Detta förutsätter gemensamt överenskomna strategiska mål mellan olika aktörer, ömsesidigt förtroende och kompetens i ledningen av nätverk.

Anvisningar för en barnvänlig kommun och ett barnvänligt landskap

Unicefs modell för en barnvänlig kommun och ett barnvänligt landskap är ett effektivt redskap för att utveckla arbetssätt och metoder som tar i beaktande barnens rättigheter i kommunernas och landskapens verksamhet. En barnvänlig kommun och ett barnvänligt landskap främjar barns rättigheter i beslutsfattandet, förvaltningen och tjänsterna. Modellen utgår från jämlikhet, prioritering av barnets bästa, rätt till livet, utveckling samt delaktighet.

I modellen En barnvänlig kommun deltar 19 kommuner och den når 240 000 barn i Björneborg, Forssa, Jyväskylä, Karleby, Kittilä, Kyrklätt, Lahtis, Lojo, Nokia, Puumala, Raseborg, Rovaniemi, Seinäjoki, Tammela, Tavastehus, Uleåborg, Villmanstrand och Åbo. I pilotförsöket ett barnvänligt landskap deltar landskapen Egentliga Finland, Mellersta Österbotten, Norra Österbotten, Nyland, Päijänne-Tavastland och Södra Karelen.

VILKA TJÄNSTER OCH VERKSAMHETER ÄR DET FRÅGA OM?

- Kommunens eller samkommunens förvaltning och beslutsfattande
- Planering av kommunens eller samkommunens ekonomi och verksamhet
- Ledning av bildnings-, social- och hälsovårdsväsendets service och samarbete
- Samarbete med organisationer, församlingar och andra aktörer som arbetar för barn och unga

Bedömning av konsekvenser för barn

Vid barnkonsekvensbedömning utvärderas hur beslut och verksamheter påverkar barn och hur barnens rättigheter fullföljs. Vid bedömningen utreds och beaktas också barnens egna synpunkter.

I Finland har bedömning av konsekvenser för barn genomförts på ett lyckat sätt inom olika förvaltningsområden, bl.a. i Samkommunen för Mellersta Österbottens social-, hälso- och sjukvård samt i Jyväskylä, Lojo, Tammerfors och Vittis.

Barnbudgetering

Barnbudgetering innebär att man granskar budgeten ur ett barnrättsligt perspektiv. Det betyder inte att en separat barnbudget ska upprättas, utan det är fråga om en granskning av anslag som riktats till barn som en helhet över förvaltnings- och sektors-

gränserna. Med barnbudgetering säkerställer man att resurserna används rättvist och effektivt.

Barnbudgetering har genomförts med framgång i landskapet Norra Österbotten och i Uleåborg.

Kunskapsbaserad ledning

Vet du hur barn, unga och familjer mår i din egen region? Institutet för hälsa- och välfärd har sammanställt forskningsbaserade regionala informationspaket som beskriver barns, ungas och familjers välbefinnande. Dessa ger en god allmän överblick som grund för beslutsfattande.

Kunskapsbaserad ledning är också att stödja tjänsterna på evidensbaserade metoder och verksam-

hetsmodeller. Det främjar också samarbetet mellan yrkesfolk. Goda exempel på metoder som stöder föräldraskap är servicemodellen Lapset puheeksi (Föra barnen på tal), föräldragruppen Ihmeelliset vuodet (De otroliga åren) och verksamhetsmodellen Voimaperheet (Kraftfamiljer).

Läs mer om ledningen av nätverk:

<https://stm.fi/sv/lapeakademin>

Materialbank för en barnvänlig kommun (delvis på finska):

www.unicef.fi/unicef/tyomme-suomessa/lapsiystavallinen-kunta/lapsiystavallinen-materiaalipankki/

Anvisningar för ett barnvänligt landskap (på finska):

<https://www.unicef.fi/unicef/tyomme-suomessa/lapsiystavallinen-maakunta/>

Mer om bedömning av konsekvenser för barn (på finska):

LAVA: Bedömning av konsekvenser för barn

urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018051824218

Bekanta dig med barnbudgetering (på finska):

thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/johtamisen_tueksi/lapsiystavallinen-maakunta-ja-kunta

Ta del av informationspaketet (delvis på finska):

*[thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/
tutkimustuloksia/kaikki-tulokset/lasten-nuorten-ja-
perheiden-hyvinvointi-alueittain](http://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tutkimustuloksia/kaikki-tulokset/lasten-nuorten-ja-perheiden-hyvinvointi-alueittain)*

*[https://thl.fi/sv/web/thlfi-sv/forskning-och-expertarbete/
befolkningsundersokningar/enkaten-halsa-i-skolan](https://thl.fi/sv/web/thlfi-sv/forskning-och-expertarbete/befolkningsundersokningar/enkaten-halsa-i-skolan)*

kasvuntuki.fi/sv/

Småbarnspedagogiken, skolan och läroanstalterna stöder barns och ungas lärande och välbefinnande

Inom småbarnspedagogiken, i skolan och läroanstalterna stöder man barn och unga för att främja en balanserad uppväxt, lärandet och välbefinnandet – Ett välmående barn lär sig och växer!

Barn och unga erbjuds stöd, hjälp och vård enligt behov även inom småbarnspedagogiken, i skolor och läroanstalter. Inom elevhälsan har det skapats barn- och familjeorienterade verksamhetsmodeller som ska tas i bruk på bred basis. Samarbetet mellan bildningsväsendet och social- och hälsovårdstjänsterna ska utvecklas så att också till exempel stödet inom familjearbetet vid behov tillhandahålls inom småbarnspedagogiken eller i skolan. En möjlighet är att rådgivningsbyråerna ordnar hälsoundersökningar inom småbarnspedagogiken – där barn och unga finns.

Barns och ungas emotionella och sociala färdigheter och kamratrelationer stöds aktivt. De här skapar delaktighet och gemenskap och förebygger mobbing.

Fritidsverksamhet som stöder välbefinnandet och lika möjligheter till hobbyer ska främjas genom att hobbyverksamhet enligt barns och ungas önske-

mål ordnas i anslutning till skolan. Goda exempel på detta är bl.a. de hobbytimmar inom konst och kultur för grundskoleelever som ordnas i skolorna enligt elevernas önskemål utifrån de skolvisa resultaten av de riksomfattande enkäterna bland skoleleverna.

Barns deltagande i småbarnspedagogik uppmuntras. Enligt en utredning skulle en förlängning av den avgiftsfria förskoleundervisningen öka jämlikheten eftersom detta skulle ge allt fler barn möjlighet att delta i småbarnspedagogiken. Ändringen skulle också stödja ordnandet av högklassiga tjänster för barn.

Främjande av barns och ungas hobbymöjligheter – lättare bidragspraxis och underlättande av frivilligverksamheten (på finska)
 urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-456-6

VILKA TJÄNSTER ÄR DET FRÅGA OM?

- Småbarnspedagogik
- Grundläggande utbildning
- Utbildning på andra stadiet
- Elev- och studerandevård
- Skol- och studerandehälsövård
- Psykologer och kuratorer
- Stödelever och tutorer
- Programmet KiVa Skola
- Ungdomsarbete
- Idrottstjänster
- Grundläggande konstundervisning

Familjecenter samlar tjänsterna för barnfamiljer till en fungerande helhet

Barnets välbefinnande föds i relationer med personer som står barnet nära. I allmänhet är det familjen som står för de nära människorelationerna och därför bör inte bara barnet utan hela familjen ställas i fokus. Detta gäller alla typer av familjer och olika slags familjer.

Familjecentren bildar ett nätverk av tjänster som når barn och familjer snabbt och enkelt. Familjecentret för samman det stöd och den hjälp till barn och familjer som erbjuds av olika aktörer, även organisationer och församlingar. Detta ger ett mångsidigt serviceutbud och smidiga serviceprocesser. Familjecentret deltar också i integrationen av invandrabarn och invandrarfamiljer och i rehabiliteringen av barn som behöver särskilt stöd och barn med funktionsnedsättning. Stöd för föräldraskapet och parrelationen samt stöd för försonlig separation eller skilsmässa ingår i familjecentrens serviceutbud.

Familjecentrets tjänster kan tillhandahållas i centret, de kan vara mobila för att nå barnen och familjerna i deras vardag eller de kan vara digitala. Det viktigaste är att säkerställa ett möte som bygger på förtroende. Barnen, de unga, papporna och mammorna deltar i utvecklingen och utvärderingen av familjecentrets verksamheter.

I samband med familjecentren finns också öppna mötesplatser som ofta ordnas i samarbete med organisationer och församlingen. I dem kan man träffa andra föräldrar och utbyta erfarenheter med dem. Mötesplatserna står också till tjänst med information om barns och familjers hälsa och välbefinnande. Dessutom ger de information om tjänster och vid behov hjälp och stöd för vardagens utmaningar.

Familjecenter har etablerats i samtliga landskap och för närvarande finns det ungefär 140 centrer. Antalet mötesplatser för familjer är cirka 500.

Ledningen av nätverket av familjecenter kräver gemensamt överenskomna mål och riktlinjer, en ny nätverkande ledningsstil och samarbete över förvaltningsgränserna.

Läs mer om familjecentren:

stm.fi/sv/spetsprojekt/barn-och-familjetjanster/verkstallande-av-projektet/familjecentrum

VILKA TJÄNSTER ÄR DET FRÅGA OM?

- Rådgivningsbyråer för mödra- och barnavård
- Hemservice, familjearbete och rådgivningsbyråer för familjefrågor
- Kamratstöd och tjänster tillhandahållna av organisationer och församlingar
- Stöd för föräldraskapet och parrelationen
- Stöd för separation och skilsmässa
- Tjänster för personer med funktionsnedsättning
- Integrationstjänster
- Digitala tjänster

Tjänsterna på specialnivå och de krävande tjänsterna samordnas och kommer närmare de behövande

Tjänsterna på specialnivå och de mest krävande tjänsterna samordnas bättre och förs närmare barns och familjers vardag och basservice. Detta kan komma till uttryck i form av ett intensivt samarbete mellan den specialiserade sjukvården, barnskyddet, familjecentret och småbarnspedagogiken eller den grundläggande utbildningen. Tjänsterna på specialnivå såsom barnskyddet och barnpsykiatrien ordnas i den mån det är möjligt nära familjens vardagsmiljö.

Barnskyddet ses över för att stärka de mänskliga relationerna och för att tillåta ett teamarbete mellan yrkespersoner i syfte att stödja familjens vardag som helhet. Kompetensen i fråga om familjeterapi inom barnskyddet ökas. Inom barnskyddet kallas detta för den systemiska teammodellen.

Det är en ytterst liten del av barnen och de unga som behöver de mest krävande tjänsterna. Som stöd för dem utvecklas som bäst en ny integrativ servicestruktur med så kallade kompetens- och stödcenter. Det planeras fem kompetens- och stödcenter på olika håll i landet. Kompetens- och stödcentren ska svara för de barn och unga som har det svårast och stå för deras rehabilitering.

Kompetens- och stödcentren verkar i nära samarbete med styrnings- och servicenätverket för krävande särskilt stöd. Syftet med styrnings- och servicenätverket för krävande särskilt stöd är att i den egna verksamhetsmiljön, till exempel i närskolor, på ett mer flexibelt och mångsidigt sätt tillgodose behoven hos elever i behov av krävande särskilt stöd och hos deras lärare.

Kompetens- och stödcentren utvecklar också kompetensen och förmågan hos dem som arbetar med servicen på bas- och specialnivå inom social- och hälsovården för barn och unga att svara på de ständigt föränderliga utmaningarna i arbetet. Dessutom ska kompetens- och stödcentren bana väg för bland annat vetenskaplig forskning i servicesystemet och för att allt snabbare tillgodogöra forskningsresultaten inom servicesystemet.

**Kompetens- och stödcenter
för barn, unga och familjer.
Slutrapport om beredningen av
utvecklingsprogrammet LAPE (på finska)**
urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4061-1

VILKA TJÄNSTER ÄR DET FRÅGA OM?

- Barnskyddet och tjänster på specialnivå inom barnskyddet
- Utmanande föräldraskap och skilsmässor
- Specialiserad sjukvård
- Tjänster för personer med funktionsnedsättning
- Krävande tjänster inom barn- och ungdomspsykiatri
- Tjänster för personer som ådömts brottspåföljder
- Krävande tjänster för invandrare och asylsökande
- Krävande tjänster för personer med missbruksproblem

DEN NATIONELLA BARNSTRATEGIN 2040

- Varje barn och ung har nära och trygga vuxna i sitt liv.
- Barn och familjer upplever delaktighet i uppväxt- och närmiljön.
- Den tid som familjerna tillbringar tillsammans ökar.
- Barns och ungas vänskapsförhållanden stärks och ensamheten minskar.
- Varje barn och ung följer en individuell väg för kontinuerlig utveckling och kontinuerligt lärande.
- Människor kan skaffa sig så många barn de önskar.
- Barnfamiljers fattigdom minskar.

<https://minedu.fi/sv/barnstrategin>

LAPE

Program för
utveckling av barn-
och familjetjänster

**SOCIAL- OCH
HÄLSOVÅRDSMINISTERIET**

Undervisnings-
och kultur-
ministeriet